

Program För ett Hållbart VISA Bildningscentrum Alvstranden

i Hagfors

Antaget av

Politisk Styrgrupp 2007-06-25

BAKGRUND OCH SYFTE

VISA Bildningscentrum Alvstranden är namnet på projektet för att förverkliga visionen om lärande och bildning i Hagfors. Ett program för hållbarhet ligger till grund för att ta fram de målsättningar som finns med projektet. Ett program för hållbarhet görs utifrån ett helhetsperspektiv för sociala, ekologiska och ekonomiska målsättningar.

HAGFORS MÖTER FRAMTIDEN

Hagfors kommun övergripande VISION har formulerats

Hagfors kommun ska aktivt arbeta för att alla i kommunen ska leva och utvecklas efter sina egna förutsättningar i en god miljö genom hållbar utveckling och ekologisk balans i demokrati, jämlikhet och full sysselsättning. År 2015 ser vi det trygga Hagfors; med inbjudande boendemiljöer, betydande utvecklingsmöjligheter för unga människor, och en effektiv kommunal verksamhet. (KF 2005-11-22)

Visionen kan förstås inte uppnås enbart genom kommunala insatser och beslut. För att nå framgång krävs insatser och samarbete med alla kommuninvånare, företag, föreningar och organisationer.

Hagfors kommun koncentrerar sina resurser på ett långsiktigt hållbart sätt. Vårt näringsliv – med den världsledande stålkoncernen Uddeholm Tooling och Metso Refiner Segments i spetsen – och vår kommun kommer att ha ett stort behov av väl utbildad arbetskraft. Många nyckelfunktioner i vår industri och i vårt samhälle i övrigt är på väg in i pensionsålder och kommunen måste visa handlingskraft för att kunna bli så attraktiv att nyinflyttning kan ske.

Hagfors kommun har därför genomfört omvärldsanalyser och framtidsscenarioer som visar att vi måste bibehålla och utveckla samhällets infrastruktur främst i form av kommunikationer, boende och skola. Vi arbetar under 2007 med en visionsprocess med bred förankring med syftet att få en gemensam värdeinriktning på vårt arbete genom breda dialogkonferenser i hela samhället.

Vi har identifierat våra svagheter – åldersstrukturen, till vissa delar en felaktig boendestruktur och låg utbildningsnivå .

Vi har många styrkor – ett starkt näringsliv, ett gott nyskapande av företag, en väl utvecklad och förankrad miljöstrategi och en målmedveten kommunledning.

Utifrån detta har vi satt igång viktiga processer i förändringsarbetet –

- En utveckling av boendemiljön - "Det goda boendet" – vilket inkluderar nya attraktiva bostadsområden i sjö nära lägen och skapandet av seniorbostäder, delvis som en omformning av vårt nuvarande bostadsbestånd
- Förbättrade kommunikationer bl.a. snabbare kollektivtrafik mot Karlstad i syfte att förbättra pendlingsmöjligheterna
- En omdaning av skolan genom en plan för om- och nybyggnation av kommunens skolinnehav som är anpassat till framtida befolkningsstruktur.
- En plan för utbildning som syftar till kontinuerlig skolförbättring, i syfte att stärka innovationskraften i utbildningen både i grundskolan och i gymnasiet. Särskilt gymnasiet kommer att stå inför stora förändringar där flera av programmen ska ske i närmare samverkan med näringslivet på orten.
- En klimatstrategi för förändringar mot det hållbara samhället med stark koppling till näringslivet, där nya innovationer vävs ihop med omställning och energibesparande.
- En målmedveten plan för förbättrad kommunikation med kommunens invånare för att skapa framtidstro och delaktighet.
- En målmedveten och strategisk plan för näringslivets utveckling och tillväxt.

SKOLVERKSAMHETEN

Bakgrund

Födelseatalen och därmed elevantalet i kommunens förskolor och grundskolor har reducerats kraftigt under den senaste åren. År 1990 föddes 185 barn i kommunen och år 2006 föddes mindre än 100 barn. Dessa minskande elevantal kommer också att få stort genomslag på vår gymnasieskola, där det innevarande läsåret finns ca 500 elever och prognosen visar att det år 2015 kommer att finnas ca 300 gymnasieelever. Sammantaget innebär denna elevminskning att vi redan har mycket stora överytor i våra skolor. Skolor som dessutom är gamla och i stort behov av underhåll och renovering. När det gäller kommunens satsningar på lokaler under de senaste 20 åren så har väldigt lite investeringar gjorts i skollokaler relativt sett investeringar i lokaler för andra kommunala verksamheter.

Mot bakgrund av ovanstående så beslutade kommunstyrelsen år 2002 att skollokaler framtid skulle utredas. Syftet var att övertygna och koncentrera verksamheten. Under 2003 presenterades en utredning "Effekter av förtätning i grundskolor",

en utredning som ingick som en del i kommunens fastrighetsförvaltningsplan, Utredningen har sedan legat till grund för kommunfullmäktiges beslut under 2005 om en framtidsplan för grundskolan, där man slog fast att det i kommunen skall finnas fyra grundskolor – i Sunnemo, Råda, Ekshärad och i centrala Hagfors. Barnomsorg och skola skall organiseras efter principen att förskolor finns nära människors bostad, grundskolor skall finnas inom rimligt avstånd, samt att det skall finnas en gymnasieskola med flera program. Valfrihet skall finnas inom både barnomsorg och skola. Detta innebär att kommunen är positiv till en mångfald. Efter ytterligare utredning över skolan i centrala Hagfors beslutade kommunfullmäktige i januari 2007 att det skall byggas en F-12 skola, VISA Bildningscentrum, vid nuvarande Älvstrandsgymnasiet.

Skolplan

Kommunfullmäktige fastställde nuvarande skolplan 2005-12-13, att gälla för tiden 2006-01-01 – 2010-12-31.

I skolplanen betonas att det är viktigt att både yttre och inre miljöer skapar förutsättningar för både elever och personal att trivas i. Miljön i alla verksamheter skall uppmuntra till lärande. Samarbetet mellan personal från förskola till gymnasium skall fungera så att barn och elever och föräldrar känner att det finns "en röd tråd" av värdegrund, bemötande och människosyn genom alla verksamheter. Helhetssyn på barns och ungas lärande är grunden för verksamhetens organisation. Detta kräver samverkan mellan alla verksamheter från förskola till gymnasieskola.

Skolplanen påpekar också att entreprenörskap är ett viktigt inslag i både grundskola och gymnasium, liksom utökade kontakter med och kännedom om arbetslivet.

VARFÖR ETT BILDNINGSCENTRUM?

Vi har i ett internationellt perspektiv en mycket bra skola i Sverige, men i relation till våra styrdokument så finns det en mängd områden att förbättra. Som exempel kan nämnas att av alla elever i årskurs 9 som lämnar den svenska skolan varje år så saknar 25 % ett fullständigt betyg, en likvärdig siffra finns för gymnasiets elever efter 3 år i gymnasiet. När det gäller Hagfors kommun så är också målet att väsentligt öka utbildningsnivån. Samhällsförändringarna kräver en radikal omstrukturering av formerna för undervisning och lärande för att motivera dagens elever. Skolans arbetssätt och organisation är en spegling av samhället. Vi kan tydligt se detta när vi granskar hur industrisamhället har påverkat skolans värld så som i en spegel:

- Arbetet ägde rum i tydligt avgränsade lokaler (skolhuset/fabriken)
- Arbetet ägde rum under i förväg exakt angivna tider/schema
- Vilka arbetsuppgifter som skulle utföras var i förväg bestämt
- Skolan hade ringsignal som angav början respektive slutet på en rast

Samhället förändras för närvarande både snabbt och omfattande. Vi har gått från jordbrukarsamhället via industrisamhället till det vi idag brukar kalla informationssamhället. Varje ny epok kräver ny kunskap och en nydaning av utbildningen. Många nya vägar för informationen är okända för den äldre generationen idag. Ett kritiskt granskande över vad som är viktiga kunskaper i dag och i framtiden är angeläget. Det kommer att ställas högre krav på alla individer vad gäller eget ansvar och problemlösningsförmåga.

Våra barn och unga kommer att möta helt andra utmaningar än de vi mött under vår skolgång. Det blir också alltmer uppenbart att skolan inte har ett monopol på kunskaper. Ungdomen söker information på nya vägar, delvis okända för den äldre generationen. Eleverna lär sig ofantligt mycket också utanför skolans väggar. Detta gör att eleverna står på olika nivå redan när de börjar skolan. Viktigt är då att alla möts utifrån sina förutsättningar och de som kan gå vidare har möjlighet till det, medan de som behöver mera tid kan få det. Att arbeta utifrån en sådan modell kräver i sin tur en gemensam grundsyn på pedagogik och lärande.

FÖRÄNDRINGSSTRATEGI INOM HAGFORS KOMMUNS SKOLVERKSAMHET.

De fysiska lokalerna är endast en stödfunktion, det verkliga förändringsarbetet gäller skolans inre arbete

Sedan ett antal år tillbaka har ett målmedvetet skolförbättringsarbete pågått i Hagfors Kommun. Kommunen har inrättat två tjänster som pedagogiska utvecklingsledare, vilka leder skolförbättringsarbetet ute i de olika skolverksamheterna. På varje skola finns ett antal lärledare som har minst 10 poäng, universitetsutbildning i skolförbättring. Totalt har kommunen idag 27 utbildade lärledare och en ny utbildningsomgång pågår. Varje lärledare leder i sin tur ett antal lärare i en lärgrupp som uteslutande jobbar med skolförbättringsfrågor. Totalt omfattas ca 190 lärare och 2200 barn och ungdomar från förskola t.o.m. gymnasiet av denna satsning. Som en kvittens på kommunens arbete erhöll Hagfors Kommun år 2005 priset som årets skolförbättrarkommun i Sverige.

Det pedagogiska utvecklingsarbetet fokuserar på följande områden

- Elevens läroprocess
- Elevens sociala miljö
- Ledarskapet
- Pedagogisk professionalitet
- Samarbete och samverkan mellan skolans olika åldersgrupper och med samhället

Genom den sammanhållna arbetsplats som VISA Bildningscentrum kommer att bli, där företagsutvecklingen lever nära skolans vardag ges bättre förutsättningar för att vi i Hagfors kommun ska vara fortsatt framgångsrika i vårt skolförbättringsarbete.

ETT HÅLLBART VISA BILDNINGSCENTRUM

Hållbar samhällsutveckling utgår från tre ben – social hållbarhet, ekologisk hållbarhet och ekonomisk hållbarhet. För projektet innebär detta angreppssätt att alla tre aspekter ska belysas allsidigt så att de sammantaget ger grund för att denna stora satsning blir optimal.

Mål Social hållbarhet

Läroplanernas värdegrund är utgångspunkten för all planering och organisation av skolarbetet. Värdegrunden uttrycker det etiska förhållningssätt som skall prägla all verksamhet och ger uttryck för vad den enskilde eleven vill känna och uppleva i skolan och under skolarbetet:

Vi lever i en demokrati, där alla är lika värda, jämställdhet ska råda med en solidaritet med svaga och utsatta, där människolivet är okränkbarhet och där individens frihet och integritet värnas.

(Samtliga gällande läroplaner (Lpo 94, Lpf 94 och Lpfö 98) vilar på samma värdegrund.)

- Den fysiska utformningen skall göras med utgångspunkt från intentionerna i läroplanen.
- **De informella lärmiljöerna**, det som sker utanför klassrummet på skolgården, i matsalen etcetera, men också det som sker i klassrummet som läraren inte alltid observerar, måste ges uppmärksamhet. Att utgå från en helhetssyn på barns och ungas lärande och utveckling innebär att skoldagen och skolmiljön ses som en helhet.
- Hur **relationer och kommunikation** mellan elever sinsemellan samt mellan elever och lärare fungerar har en avgörande betydelse för den sociala miljön. Lokalerna ska stödja goda kommunikationer genom tydliga samband och stor öppenhet. Varje elev ska känna trygghet och mötas av respekt.
- **Skolan ska genomföra planen för förändringsarbete** genom att stärka den egna förmågan att förstå socialpsykologiska skeenden och avsätta resurser för att utveckla strategier och egna metoder som också inkluderar eleverna själva. Framgångsfaktorer är
 1. **Ledarskap** - behovet av tydlig styrning och ledning av arbetet på skolan.
 2. **Kunskap** - behovet av ökad kunskap och kompetens hos all skolpersonal, om vilken roll och vilket ansvar de har.
 3. **Delaktighet** - behovet av att involvera elever och föräldrar i skolans arbete. Möjligheterna att påverka både sin egen skolsituation och skolans arbete som helhet är en viktig del i det förebyggande arbetet.
 4. **Medvetenhet** - behovet av att ta reda på hur eleverna och personalen upplever klimatet i skolan, formulera mål och regelbundet utvärdera handlingsprogram för en bra social miljö.
 5. **Öppenhet** - behovet av att öppna skolan för närsamhället och stärka kontakterna med polis, fritidsverksamheten/gården och socialtjänsten men även med det lokala föreningslivet.

Strategier Social hållbarhet – påverkan på byggnaden

Alla de olika verksamheterna i VISA Bildningscentrum ska kunna samverka kring lokaler på ett sådant sätt att trygghet, kreativ utveckling och förändring gynnas. Detta ska ske genom:

- Byggnadens yttre form och inre organisation skall genomsyras av flexibilitet och förankring i våra styrdokument.
- En bra inomhusmiljö året om ska ligga till grund för verksamheternas förmåga att producera lek och kreativitet. Bildningscentrum ska utnyttjas året runt, och inomhusmiljön ska vara anpassad till detta. Det ska inte förekomma några hälsofarliga emissioner i byggnaden.
- Det ska finnas tydliga inbyggda stråk som både skiljer åt och sammanbinder de olika verksamheterna. Stråken ska inbjuda till rörelse under dagen mellan olika delar av byggnaden.
- Utomhusmiljön ska vara lekfull och pedagogiskt utformad, samt inbjuda till stor aktivitet av olika slag. Utomhusmiljön ska ta tillvara Älvstrandens läge vid älven. Utemiljön ska integreras med byggnadens inre gårdar.
- Sambandet mellan biblioteket, sporthallen, badet, fritidsgården, musikskolan och skolverksamheten ska förstärkas.
- Bildningscentrum ska utformas med hög tillgänglighet. Särskild omsorg om särskolans elever ska visas.

- Entreprenörsverksamhet ska integreras på ett bra sätt i Bildningscentrum. Företagare som bedriver annan verksamhet – bowling, styrketräning, hälsoföretag och annan framtida företagande är välkomna inslag.
- Angöringen till byggnaden från staden ska utformas så att bostadsområdet Gärdet minimalt påverkas av den nya trafiksituationen. Att lägga in promenadavstånd mellan de olika busslinjerna och Bildningscentrum är bra ur aspekten att all rörelse är nyttigt och bör främjas. Det ska finnas olika angöringsplatser anpassade till olika åldrar, där de mindre barnen bussas nära och de äldre får en morgon- och eftermiddagspromenad. Särskild vikt skall läggas vid bra angöringsplatser för barn med rörelsehinder.
- Byggnadens tekniska system ska i möjligaste mån göras åskådliga och kunna användas i den pedagogiska verksamheten. Det betyder att delar av systemen ska vara tillgängliga för verksamheterna.
- En strävan efter ett globalt rättvisetänk ska genomsyra val av inventarier, material och andra konstruktioner. Även arbetet vid uppförandet av Bildningscentrum ska ske på ett gott sätt, med samverkan och dialog i processen från konstruktion till färdig produkt.
- VISA Innovation syftar till att skapa ett gott samverkansklimat mellan näringslivet och skolan. Samhällets behov av att ny innovationskraft bland företagare och elever ska ske genom en medveten satsning så att näringslivet kan komma in i skolans verksamhet. Yrkesinriktade utbildningar ska ge sina elever utbildning delvis förlagt till företag.
- För att uppnå målen med nyttjarens delaktighet i energibesparingar, källsorterat avfall och andra miljömål ska nyttjarna - skolan och alla andra verksamheter som vistas i Hagfors Bildningscentrum delta i värdegrundande utbildning för att t.ex. skriva kontrakt om ett hållbart dagligt beteende
- För att respekt, samverkan, aktivitet och rörelse ska genomsyra skoldagen ska fokus på dessa områden ske på lämpligt sätt tillsammans elever, personal, föräldrar och andra brukare. *Det kan vad gäller aktivitet innebära ett dagligt schema som främjar rörelse.*
- Under hela byggprocessen ska de medverkande entreprenörerna vara delaktiga i projektet genom det förhållningssätt till arbete som partneringsprocessen medför. Workshops, samråd och byggarbetsplatsen ska utformas så att en god dialog skapas där alla inblandades kompetens kommer tillrätta.

Mål Ekologisk hållbarhet

- VISA Bildningscentrum ska byggas utifrån sin placering i staden så att byggnaden samverkar med sin omgivning. Ett systemanalytiskt förhållningssätt ska vara grunden för de tekniska lösningarna. Det innebär att byggnadens påverkan på den yttre miljön och klimatet minimeras.
- Källsortering av allt avfall skall ske. För att nå detta ska källsortering i varje avdelning vara ihopkopplat med bra strukturer för lokala transporter med avfallet inom byggnaden, för att från ett ställe gå vidare till återvinningscentralen. Matavfallet ska via avfallskvarnar transporteras via avlopps nätet från byggnaden till kommunens rötningsanläggning där det bidrar till produktion av metangas. Rötresten ska sedan komma ut i produktiv mark enligt kommunens fastlagda slamstrategi.
- Spillvatten ska vara väl separerat från dagvatten från anläggningen. Spillvattnet inkluderar även delmängder av badvatten från Älvstrandsbadet och kommer att transporteras och renas som idag i VA-verket Lappkärr. Lappkärr är ett väl fungerade avloppsreningsverk med kapacitet att ta emot dessa mängder.
- Dagvattenmängden ska minimeras genom lokal infiltration där det är möjligt. Fördrojningsmekanismer byggs in innan det når älven.
- Utsläpp från trafik ska minimeras dels genom bra kollektivlösningar för skolskjutsarna och genom att förhindra uppkomsten av tomgångskörning genom en bra logistik. Tomgångskörning är inte tillåten, men under vinterhalvåret vet vi av erfarenhet att det inte kommer att kunna förhindras helt. Luftintaget ska ligga så att avgaser inte kontaminerar inkommande luft.
- Uppvärmning ska utgå från fjärrvärmens i första hand, då fjärrvärmens består av spillvärme från våra industrier och från biobaserad förbränning. Solfångare ska om möjligt värma badvattnet. Återvinning av värmen i luft ska vara av hög kapacitet. Återvinning av värme från spillvatten ska ske. Byggnaden ska utformas så att värmeförlusterna minimeras. Värmeförbrukningen ska kunna mätas på många ställen, i syfte att skapa incitament för besparingar.
- Belysning ska minimeras genom modern effektiv teknik och en bra styrning. Byggnaden ska utformas så att dagsljuset kan nyttjas i största möjligaste mån. Solceller ska integreras på ett innovativt och bra sätt. Elförbrukningen ska kunna mätas på många ställen, i syfte att skapa incitament för besparingar.
- Byggkonstruktioner och byggnadssätt ska utformas efter principen att man ska kunna återvinna materialet vid ombyggnader och rivning. Det betyder att montage ska utformas därefter. Materialval till konstruktioner ska vara hållbart och resurssnålt och inte orsaka miljöpåverkan vara sig vid tillverkningen eller framtida

destruktion. Livscykelanalyser ska utföras på materialval, för att ge underlag vid beslut om val av byggmaterial, installationer och inventarier.

Strategier Ekologisk hållbarhet

- En analys för varje ingående systemlösning ska göras i ett helhetsperspektiv utifrån målen. Vi börjar med en energiberäkning baserad på programhandlingen och fortsätter mer detaljerat under framtagandet av systemhandlingarna. I dessa analyser kommer olika val av konstruktionslösningar att värderas.
- Parallellt med detta görs programförslag för solceller och solfångare, som vi senare tar ställning till om det är möjligt att genomföra. Dessa åtgärder kommer sannolikt att kräva bidrag.
- Lösningar för dagvatten ska tas fram och utvärderas.
- En avfallsplan skrivs för byggnaden, så att källsortering praktiskt kan genomföras.
- En trafikplan arbetas fram i syfte att motverka onödiga transporter och ge god logistik.

Mål Ekonomisk hållbarhet

Ett ekonomiskt hållbarhetsperspektiv innebär att det på sikt är dyrare att avstå. Målsättningarna med VISA Bildningscentrum är att kommunen i vid bemärkelse ska tjäna på att satsa nytt i stället för att ha de gamla strukturerna kvar.

- **Samhällsekonomiska aspekter** kan vara otydliga i ett kommunalt projekt. Hänsynen till energilösning – spillvärme från industrin istället för värme ur älven är dock en sådan. Värme ur älven kan bli en billigare lösning för kommunen, men motverkar den totala lösningen där vår industri – och samhället - vill ha underlag för utnyttjandet av spillvärmens. Den inriktning på ny utbildning som samhället och vår industri på sikt har behov av är samhällsekonomiskt viktig. VISA Bildningscentrum strävar också efter att ta sitt ansvar när det gäller utvecklandet av ny teknik – solceller, maximalt miljövänlig kyla och utnyttjandet av dagsljusinsläpp är tre områden där VISA Bildningscentrum vill stå i förgrunden för att ge tekniken utvecklingspotential framöver. Här kan dyrare alternativ väljas då det främjar framtidens projekt genom erfarenhet kring nya ekologiska lösningar.
- **Kommunalekonomiska aspekter** ligger till grund för beslut om uppförandet av VISA Bildningscentrum, då kommunen koncentrerar sina resurser på ett optimalt sätt. Byggnaden byggs yteffektivt, gemensamma speciallokaler för naturvetenskap, musik, slöjd, idrott, kök och matsal utnyttjas gemensamt och får en högre beläggning. Gamla lokaler kan avställas eller få andra användningsområden och behöver ej byggas om. Även viss personal kommer att samutnyttjas på ett effektivare sätt, måltidspersonal, lokalvårdare, administration, specialfunktioner och ämneslärare.
- **Byggekonomi** ska vara hållbar, och den form av upphandling som avses att ske (partnering) ska främja bästa ekonomi i förhållande till produkt. Vår kommande partners förmåga att ha en bra planering av bygget med en genomtänkt strategi för att minimera vädrets inverkan på byggets framtida funktion – fukt t.ex. och en god inköpsstrategi är avgörande för en hållbar ekonomi. Val av konstruktion, system och andra tekniska lösningar ska ske ur ett helhetstänk. Projektet ska hållas inom den ram som tilldelats, vilket gör att många svåra avvägande kommer att behövas. Detta ställer höga krav på beställare, projektörer och byggare så att en god dialog kan föras i syfte att få en produkt med en god byggekonomi.
- **Fastighetsdriften** ska vara ekonomisk långsiktigt hållbar. Det innebär att val av lösningar och material ska göras utifrån en driftoptimering. En fastighets totala kostnad består endast till mindre del av investeringen och till största delen av drift. Driften ska minimeras genom ett minimalt energibehov och en enkel skötsel.

Strategier Ekonomisk hållbarhet

- Upphandlingen av utförandet ska ha starka incitament att uppföra byggnaden med de målsättningar som ställts. Vi kommer därför att genomföra byggprocessen som en partneringupphandling med utvärderingskriterier som ligger i linje med målsättningarna. Högst värderat vid antagande av anbud kommer erbjudande av strukturer som gynnar samarbete, erfarenheter av val av lösningar som är hållbara, byggplanering och inköpsstrategi att vara.
- Ett system för värdering av livscykelanalyser tas fram som används rakt igenom byggprocessen.
- Bidragansökan till projektet ska tas fram, främst i form av en KLIMP-ansökan som ska vara klar till hösten 2007. Även andra energiprogram (EU-program) värderas för att ev. medverka i projektet.
- För att främja god drift ska olika styrsystem och val av lösningar förankras bland berörd personal – måltidspersonal, pedagogisk personal, skolledning, fastighetsskötare och lokalvårdare - genom samråd i olika bygggrupper och genom utbildning.